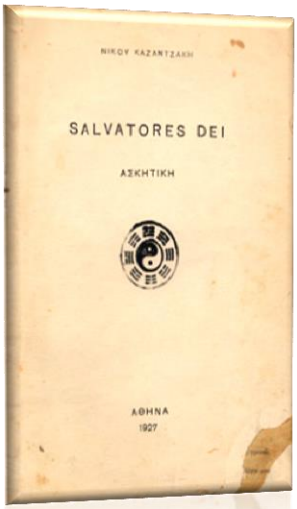
ΜΥΤΙΛΗΝΗ 2017

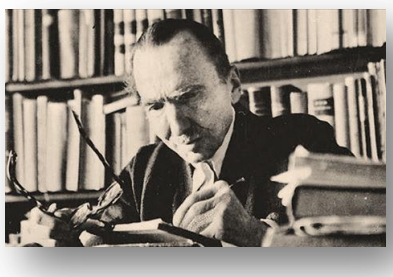

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕ. Λ. ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Δ Η Μ Ι Ο Υ Ρ Γ Ι Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

Η Εκκλησία και ο Νίκος Καζαντζάκης

ΟΜΑΔΑ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ
Ματίνα Ήλκου (Β1) – Γεώργιος Δελημαρίνος (Β2) – Βικτώρια Χιώτη (Β2)
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Αθανάσιος Ι. Καλαμάτας· Θεολόγος Καθηγητής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρακάτω εργασία γίνεται λόγος για τη θρησκευτικότητα του Νίκου Καζαντζάκη. Όπως είναι γνωστό ο μεγάλος Κρητικός συγγραφέας, για πολλούς σήμερα από το χώρο της Εκκλησίας, θεωρείται «αντίχριστος» και άθεος. Η νεότερη, όμως, θεολογική και λογοτεχνική έρευνα δείχνει ότι ο Νίκος Καζαντζάκης ήταν βαθύτατα θρησκευόμενος άνθρωπος και διαρκώς αναζητούσε το Θεό.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ: Εκκλησία, Ν. Καζαντζάκης, Θεός, Χριστός, Αναφορά στον Γκρέκο, Ασκητική, Ο Χριστός ξανασταυρώνεται.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Σ' αυτή την εργασία ασχοληθήκαμε με το ερευνητικό ερώτημα: γιατί η Εκκλησία πολέμησε το μεγάλο Έλληνα λογοτέχνη Νίκο Καζαντζάκη. Μελετήσαμε δύο κείμενα, τα οποία αποδεικνύουν ότι τελικά η Εκκλησία έκανε λάθος που τον αφόρισε.

Πριν αναλύσουμε σύντομα τι λένε τα κείμενα αυτά, θεωρούμε απαραίτητο να αναφέρουμε μερικά βιογραφικά στοιχεία, τα οποία θα μας βοηθήσουν να καταλάβουμε καλύτερα τη θρησκευτικότητά του Καζαντζάκη.

Ο Νίκος Καζαντζάκης γεννήθηκε στις 18 Φεβρουαρίου το 1883 στο Ηράκλειο Κρήτης και πέθανε στις 26 Οκτωβρίου το 1957. Ήταν λογοτέχνης, δημοσιογράφος, πολιτικός και θεατρικός συγγραφέας. Υπήρξε ένας από τους πιο σεβαστούς από το λαό και από τους πλέον αναγνωρισμένους στο εξωτερικό Έλληνες συγγραφείς. Από το 1945 ως το 1948 ήταν πρόεδρος της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών. Φοίτησε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και το 1906 πήρε το δίπλωμα του διδάκτορα της Νομικής με Άριστα. Ο Καζαντζάκης ταξίδεψε πολύ στη ζωή του: Νάξος, Αθήνα, Παρίσι, Άγιον Όρος, Καύκασος, Βιέννη, Βερολίνο, Ιταλία, Κύπρος, Παλαιστίνη, Αίγυπτος, Σινά, Ρωσία, Κίνα, Ιαπωνία, Ισπανία, Τσεχοσλοβακία, Αγγλία, Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία, Αυστρία, Γιουγκοσλαβία και αλλού. Προς το τέλος του 1924 ξεκίνησε να γράφει το έπος της ζωής του, την *Οδύσσεια*. Πλήρη εργογραφία και βιβλιογραφία γι' αυτόν μπορεί να βρει κανείς σε αφιερώματα επιστημονικών και λογοτεχνικών περιοδικών, όπως το *Διαβάζω*, (1988), Αφιέρωμα στον Νίκο Καζαντζάκη, τχ. 190, σσ. 26-74, 83-100.

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Ο Καζαντζάκης έχει μεγάλη ιστορία για την Εκκλησία γιατί όπως όλοι ξέρουμε υπάρχει η άποψη ότι τον αφόρισε, (Νανάκης, Μητροπολίτης Αρκαλοχωρίου). Πολλοί όμως ερευνητές, δικοί μας και ξένοι, μοχθούν να αξιολογήσουν και να ερμηνεύσουν το έργο του. Ως λογοτέχνης ο Καζαντζάκης πάντα ήθελε αναγνώστες με εκλεκτή συγγένεια που να μπορούν να καταλάβουν την αγωνία και

τους οραματισμούς του. Καθετί που έγραφε το ζούσε με πάθος, αγωνία και μεράκι.

Από πληροφορίες που βρήκαμε, έπεσε στα χέρια μας ένα άρθρο του Αυγουστίνου Καντιώτη, μητροπολίτη Φλωρίνης, όπου με σφοδρότητα κατηγορεί και καταδικάζει το Νίκο Καζαντζάκη για αρνησίθρησκο και αντίχριστο. Ο συγκεκριμένος μητροπολίτης υποστηρίζει πως αυτά που έγραφε και δημοσίευε ήταν όλα εναντίον του Χριστιανισμού και εναντίον της Εκκλησίας.

Διαβάσαμε, όμως, και ένα άλλο άρθρο, του Θεοχάρη Δετοράκη, Καθηγητή στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης, που αποκαθιστά τη σχέση του Καζαντζάκη με την Εκκλησία. Ενώ μας αναφέρει πως η εργασία του για τον Καζαντζάκη είναι καθαρά φιλολογική, προσωπικά πιστεύουμε ότι κάνει και θεολογικές αναφορές. Μας αναφέρει ότι τα παιδικά του χρόνια ο Καζαντζάκης τα πέρασε στο τουρκοκρατούμενο Ηράκλειο, διαβάζοντας συναξάρια και ακούγοντας παραμύθια. Αργότερα, όμως, όταν άρχισε να γράφει τα μυθιστορήματά του, κατάλαβε πως η μυστική κατεργασία και η αναζήτηση για καθετί που σχετίζεται με τη ζωή και το Θεό λέγεται δημιουργία. Η αγάπη του, όμως, και το ενδιαφέρον του για τα συναξαριακά κείμενα του Βυζαντίου δεν περιορίστηκε μόνο στα παιδικά του αναγνώσματα. Ο Καζαντζάκης αγαπούσε τις βυζαντινές εικόνες, γι' αυτό και πάντοτε είχε μαζί του ένα μικρό βυζαντινό εικόνισμα της Παναγιάς. Ήταν η μαύρη Παναγία, η συνταξιδιώτισσα όπως την έλεγε. Σύμφωνα, λοιπόν, με το Θεοχάρη Δετοράκη, ο Καζαντζάκης στη ζωή του δεν έκλεισε ποτέ το κεφάλαιο του Θεού. Ποτέ δεν διέγραψε το Θεό.

Ένα ακόμη βιβλίο που ξεφυλλίσαμε, (διαβάζοντας κάποια αποσπάσματα) και αποκαθιστά τη σχέση του Καζαντζάκη με την Εκκλησία είναι του Νίκου Ματσούκα, καθηγητή στη Θεολογική Σχολής ΑΠΘ. Σ' αυτό ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι: *«δεν μπορώ να πω, όπως λένε πολλοί, ότι ο Καζαντζάκης έχει αντιφάσεις. Μια τέτοια πορεία έχει απλώς σκαμπανεβάσματα, και συνεχείς αναζητήσεις και ανακαλύψεις. Ποια είναι η πίστη του στο Θεό, στο θάνατο, στην αγάπη, στον αγώνα; Δεν θα μπορούσε κανείς να απαντήσει με βεβαιωτικές προτάσεις. Γιατί ο Καζαντζάκης στο έργο και στη ζωή του διαρκώς αναζητάει. Μα αυτό άλλωστε είναι το υψηλό αίτημα της ελληνορθόδοξης παράδοσης: σαν τον ασκητή που είδε το Θεό, και τον έχασε, και τον γύρευε ξανά και ξανά, αναμένοντας χρόνια και χρόνια να ξαναφανεί μπροστά του»*, (Ματσούκας, σ. 64).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω καταλήξαμε στα παρακάτω συμπεράσματα:

- Ο Καζαντζάκης ήταν ένας βαθύτατα θρησκευόμενος άνθρωπος.
- Σ' όλα τα έργα του είναι συχνές οι αναφορές του στο Θεό.
- Για παράδειγμα, στο βιβλίο του *Αναφορά στον Γκρέκο* γράφει: *«όμως για ένα ήμουν, σε όλη μου τη ζωή, βέβαιος: πως ένα δρόμος, ένας μονάχα, οδηγάει στο Θεό, ο ανήφορος. Ποτέ ο κατήφορος, ποτέ ο δρόμος ο στρωτός· ο ανήφορος μονάχα»*. Αυτή και μόνον η αναφορά δείχνει πόσο επηρεασμένος ήταν από την ορθόδοξη παράδοση.

- Σ' ότι αφορά στο πρόσωπο του Χριστού ο Καζαντζάκης πιστεύει και στη θεϊκή και στην ανθρώπινη φύση του, δηλαδή ότι είναι Θεάνθρωπος.
- Άρα, η Εκκλησία άδικα τον κατηγόρησε ως αντίχριστο. Γι' αυτό οφείλει μια συγνώμη, έστω και μετά το θάνατό του, στο μεγάλο αυτό συγγραφέα που επάξια τίμησε τα ελληνικά γράμματα.

ΒΙΒΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΕΤΕΟΡΑΚΗΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ, (1987), «Ο Καζαντζάκης και το Βυζάντιο», στο: *Παλίμψηστον*, τχ. 4, σσ. 181-198.
ΚΥΡΙΑΖΗ ΑΝΤΩΝΙΑ, (2016), *Η Εκκλησία στην Ελλάδα και το καζαντζακικό ζήτημα. Ιστορική αναψηλάφηση με βάση τις πηγές*, Θεσσαλονίκη: Ostragon.
ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ ΝΙΚΟΣ, (1989), *Η ελληνική παράδοση στο Νίκο Καζαντζάκη*, Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
ΝΑΝΑΚΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, (Μητροπολίτης Αρκαλοχωρίου), «Η Εκκλησία και ο Νίκος Καζαντζάκης. Ο μύθος για τον αφορισμό και την κηδεία του», στο: http://imakb.gr/Nikos_Kazantzakis_ar8ro.htm [τελευταία ανάκτηση: 30 / 03 / 2017].
ΧΑΤΖΗΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΡΙΑ, (2014), *Το πρόσωπο του Χριστού στο Νίκο Καζαντζάκη*, Αθήνα: Αρμός.

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΜΕ ΥΠΟΨΗ ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΠΡΟΛΑΒΑΜΕ ΝΑ ΔΟΥΜΕ

ΒΟΥΛΓΑΡΑΚΗ ΕΥΗ, (2005), «Η "Χριστολογία" του Νίκου Καζαντζάκη», στη: *Νέα Εστία*, τχ. 1176, τ. 157, σσ. 402-416.
ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, (2009), «Ο άνθρωπος που έσωσε τον Θεό. Ένα σχόλιο στην Ασκητική του Νίκου Καζαντζάκη», στο: *Έρως και Θάνατος. Δοκιμή για έναν πολιτισμό της σάρκωσης*, Αθήνα: Ακρίτας, σσ. 381-390.
ΥΦΑΝΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, (2007), *Ήρωας συνάμα κι άγιος. Το ανθρωπολογικό ιδεώδες του Νίκου Καζαντζάκη και ο Φραγκίσκος της Ασίζης*, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.